

Vestjyske Falkelejer.

Gamle Regnskaber kan undertiden give helt overraskende Oplysninger. Det var i alt Fald en Overraskelse for mig, da jeg i Riberhus Lensregnskab fandt, at der havde været et Par Falkelejer i den vestligste Del af Ribe Amt i Kristian IVs Tid.

I Regnskabet for 1608—09 findes i Indtægtslisten følgende Post: »Husbondhold af Sønder Side. Jakob Sunichsen Falchener 3 Mk.« — I Regnskabet 1616—17 nævnes det atter og denne Gang med endnu et Falkeleje i Lenet. Man faar nemlig følgende Oplysning: »Synderside. Jacob Sunichsen Fallchener af et Fallcheleeg ved Synderside og et ved Daarum Aae 1½ Daler til Husbondhold.«

Sønderside var et dengang meget bekendt Fiskerleje i Ho Sogn. Med Darum Aa menes der næppe Darum Bæk, men utvivlsomt Sneum Aa, der mod Nordvest danner Grænsen for Darum By og Sogn.

Endnu et Sted tæt ved Jyllands Vestkyst og ikke saa langt herfra ved man, at der blev drevet Falkefangst, nemlig i Skast Sogn, Nabosognet til Kystsognet Ballum i Sønderjylland.

Disse Steder maa der da have været forholdsvis mange Falke.

— Fra Oldtiden havde Jagten ved Hjælp af Falke været særlig anset og dreves i Middelalderen og senere som en ridderlig Idræt af baade Herrer og Damer. Navnlig de store skandinaviske Jagtfalke var i stærkt Ry og meget efterspurgte, især de lyse Eksemplarer af islandske Jagtfalke.

Danske Konger skænkede aarligt adskillige tæmmede og dresserede Falke bort til fremmede Fyrster og Stormænd. Desuden skulde man ogsaa selv bruge en Por-

tion. Det var derfor en Nødvendighed, at der stadig blev indfanget Falke.

I gamle Dage kunde man klatre op til Rederne i Træerne, hvor visse Arter byggede, og tage Æggene og lade Høns eller andre Husfugle udruge dem, eller man bandt Benene paa Ungerne i Reden, saa de ikke kunde flyve bort. Derefter hentede man dem, naar de var flyvefærdige. Denne Fangstmetode var forlængst forbudt. I det 16. Aarhundrede var Jagten paa Falke tilmed blevet saa godt som et Regale, d. v. s. en Ret, der alene var forbeholdt Kongen. Derfor maatte den Mand, der vilde fange Falke søge om Tilladelse og svare Husbondhold af Erhvervet. Ved saadanne Lejligheder plejede Kongen gerne at forbeholde sig et vist Antal af de indfangede Falke. — Om Kongen har haft Højhedsret over Falkelejet i Skast ved jeg dog ikke; det nævnes 1608 blandt Ribe Bispestols Gods.

Paa denne Tid foregik Falkefangsten her til Lands i Falkelejer. Saadanne er det Jakob Sunichsen har haft ved Sønderside og ved Sneum Aa. Til Falkelejet hørte der i Almindelighed en Hytte, halvt nedgravet i Jorden. Her holdt Falkoneren sig skjult, herfra førte en lang Line hen til to Pæle. Ved den fjerneste Pæl fastgjordes en Lokkedue til Enden af Snoren. Ved den anden Pæl, der stod noget derfra, var der anbragt et Net. Undertiden havde Fangeren en Varfugl oven paa sin Hytte. Viste en Falk sig, begyndte den at skrige. Fangeren gjorde sig rede, trak Varfuglen ned i Hytten og stod parat ved Snoren. Slog Falken ned paa Lokkeduen, trak han hastigt i Snoren, saa Due og Falk i en Fart droges over til den anden Pæl, hvor Nettet faldt ned over Falken, just som den vilde fortære sit Bytte. Til Indfangning af mindre Falke kunde man nøjes med et Garn, som Duen var bundet til, og som

Falken indvikledes i, naar den slog ned. — Det var om Efteraaret, Fangsten især foregik.

Man kan ikke sige hvilke Falke, der fangedes herude. Den store Jagtfalk (*Falco gyrfalco*) kan det ikke have været. De mindre Falke kaldtes gerne Sletfalke (af *schlechte* = simple), men adskilles dog fra Lærkefalkene. Antagelig har det været Vandrefalken (*F. peregrinus*), man har efterstræbt. Det var den, der fangedes flest af i Falkelejerne rundt omkring.

Efter Indfangningen kom saa den vanskelige Tæmning og Dressur; thi først den afrettede Falk kunde tjene de høje Herrer og Damer til Fornøjelse paa Falkejagten.

H. K. Kristensen.

Skafttapøksen som Kile.

Ikke just almindeligt, men heller ikke sjældent forekommer den saakaldte Skafttapøkse her i Vestjylland; uden for Jylland og Slesvig—Holsten findes den næsten aldrig. — Den tilhører Enkeltgravskulturen.

I Nakkeenden er den tilhugget paa en saadan Maade, at Partiet minder om en Tap, der kan sættes i et Skaft. Selve Nakken har næsten altid Mærker efter Slag, saa Dele er bortsprængt. Øksen bestaar i Almindelighed ikke af den skarpe Flint, men af den blødere og sejgere Grønsten.

Der er rejst Tvivl om, at Redskabet virkelig er en Økse*). Man har formodet, at det har været brugt

*) J. Brøndsted: Danmarks Oldtid I, 266, 359.